

Denevérmentés a gyakorlatban

Nagy Ágnes, Fővárosi Állat- és Növénykert Vadállatmentő Központ

A denevérek nagyon hasznos és rendkívül sebezhető állatok. Megítélésük a régi, rossz berögződések és téves információk miatt még mindig negatív, pedig igen hasznos állatok. Mivel élőhelyeik fogyatkozása miatt több fajuk is társbérletbe szorult az emberrel, jó ha tudjuk, hogyan segíthetünk nekik, ha arra van szükség.

Magyarországon 28 denevérfaj fordul elő. A fajok mindegyike törvényes oltalom alatt áll, de ezen belül nyolc fokozott védelemben is részesül. Rájuk is, mint minden védett hazai fajra a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény rendelkezései vonatkoznak, mely szerint „*tilos a védett állatfajok egyedének zavarása, károsítása, kínzása, elpusztítása, szaporodásának és más élettevékenységének veszélyeztetése, lakó-, élő-, táplálkozó-, költő, pihenő- vagy búvóhelyeinek lerombolása, károsítása*” (43. § (1) bekezdés).

A denevérek az egyetlen aktív repülésre képes emlőscsoport. A hazai fajok mind rovar-evők, de nem csak rovarokkal táplálkoznak, legtöbbször egyéb ízeltlábúakat is fogyaszt. Egy egyed egyetlen nyári éjszaka akár 1000 szúnyogot is elfogyaszthat. Elevenszülők, évente 1-2 kölyköt hoznak a világra május-júniusban, melyek felnevelésére csak pár hónap áll rendelkezésükre, mielőtt beköszönt a tél. Űn. echolokációval tájékozódnak és vadásznak, de emellett jól is látnak. Kolóniáik több generációból állnak, és nagyon érzékenyek az őket ért zavarásra. Aktív időszakban nappal a rejtékhelyeiken bújnak meg, pihennek. Ezeket a szálláshelyeket és azok környezetét jól ismerik, memóriájuk nagyon jó. Éjszaka a szálláshelyükről kirepülve vadásznak. Egy-egy kolónia több száz vagy ezer egyedből is állhat, így akik közelében denevérek élnek, felbecsülhetetlen jelentőségű természetes szúnyogirtók segítségét élvezhetik.

A denevérek természetes élettere egyre fogy, ezért sok faj rákényszerül, hogy alkalmazkodjon az urbánus környezethez. Ennek következtében vannak fajok, amelyekkel nagyobb valószínűséggel találkozhatunk lakott

területen. Ilyen például a rőt koraidenevér, a közönséges késeidenevér, a fehérszélű, a durvavitorlájú és a közönséges törpedenevér, a fehértorkú denevér, a szürke hosszúfülű-denevér, de pincékben vagy fáskamrákban előfordulhat a kis patkósdenevér is. Az ember alkotta környezetben sok újszerű veszélyforrás leselkedik rájuk, így egyre inkább szükségük van a segítségünkre. Sok esetben az emberrel való együttélés következtében mentésükre is szükség van.

Ha sérült vagy mentésre szoruló állatot találunk, **értesíteni kell a területileg illetékes nemzeti park-igazgatóságot vagy mentőhelyet¹**. Sajnos egyelőre nem létezik 24-órás denevérmentő szolgálat, ezért ha segítségre szoruló állatot találunk, ideiglenesen sok esetben nekünk kell gondoskodni a megfogásáról és elhelyezéséről. Ha lehetőségünk van rá, a bejelentés után magunk szállítsuk mentőhelyre az állatot.

A denevérek mentésével, szállításával kapcsolatos fontosabb információk, teendők és előírások részletesen ki vannak dolgozva², az alábbiakban ezért csak a legfontosabb szempontokat emeljük ki úgy, hogy néhányat a korábbiakhoz képest újabb megvilágításba is helyezzünk.

Mikor szorul mentésre az állat?

Ha az év bármely időszakában nappal találunk kifejlett denevért, és az állat nem a rejtékhelyén van, akkor nagy valószínűséggel segítségére szorul.

¹ www.magyar nemzetiparkok.hu
www.magyar nemzetiparkok.hu/a-np-igazgatóságok-mukodesi-terulete/
www.zoobudapest.com/segits-segitunk/vadallatmentes

² www.termeszetvedelem.hu/vedett-allatok-mentese/
www.mme.hu/segitseg-denever-segitunk
www.mme.hu/tevekenyseg/denevervedelem

Rőt koraidenevér (*Nyctalus noctula*) anya kölykével a Fővárosi Állat- és Növénykert mentőhelyén. Fotó: Nagy Ágnes

Templomtoronyban telelő rőt koraidenevérek. Fotó: Nagy Ágnes

Ha pincében, padlásán, pajtában, redőnytokban, nyílászárók vagy épületek más hézagaiban bukkanunk denevérrre, akkor az állat jó eséllyel önként választotta búvóhelyén van, így itt nem szabad zavarni!

Mindenképpen segítségre van szüksége a következő helyzetekben:

- ha földön kuporog;
- nappal búvóhelyen kívül van (pl. egy falon, fatörzsön);
- macska vagy más ragadozó elkapta;
- szemmel láthatóan sérült, vérzik;
- odaragadt vagy beakadt valahova (légypapír, rágsálócsapda, drót, háló);
- megzavarták a búvóhelyét (farakás megbontása, építési, felújítási munkálatok stb.).

A fenti helyzetekben jó esély van rá, hogy az állat sérült, beteg, éhes vagy kiszáradt, ezért segítség nélkül elpusztul a számára alkalmatlan környezetben.

Első lépésben mindig értesítsük a területileg illetékes nemzeti park-igazgatóságot vagy mentőhelyet, majd az állat a mentőhelyre vagy a szakemberhez való szállításáig, illetve azok kiérkezéséig az alábbiak szerint helyezük biztonságba.

Mentett denevérek kihelyezése a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság tiszauji denevértornyába. Fotó: Bosnyák János

Akár kölyköt, akár kifejlett denevért találunk, elhelyezése mindig jól zárható, de apró szellőzőnyílásokkal rendelkező dobozban történjen. Az állatot mindig kesztyűvel fogjuk meg, és ha tehetjük, azonnal adjunk neki inni. Helyezzünk a dobozba rongyot és tiszta vizet pl. egy kupakba vagy tálkába, majd zárjuk le a dobozt. Az állatot tartjuk meleg és csendes helyen.

A ragasztós rovarcsapda a denevéreket is foglyul ejtheti. Ha nem mentik ki időben, lassú kínhalált halnak benne.

Fotó: Boldogh Sándor András

Ha az állatot nem tudjuk biztonságosan elhelyezni vagy a szállításáról nem tudunk gondoskodni, akkor is kérjünk segítséget, hiszen enélkül minimális esélye van a túlélésre. Nem csak maga az állat begyűjtése a fontos, hanem a további sorsa is.

Az itatás csak segíthet, így vizet bármikor adhatunk neki.

Etetése nem minden esetben szükséges, ha csak néhány órát vagy egy éjszakát lesz nálunk az állat, nem kell etetni. Amennyiben előreláthatóan több napig lesz nálunk, amíg mentőközpontba érünk vele, akkor az állatot lisztkukaccal etethetjük.

Fontos hangsúlyozni, hogy **denevért mindig kesztyűben fogjunk meg!** Mivel a harapáson kívül az állatnak nincs más lehetősége és képessége, hogy megvédje magát, ezért megfogás esetén ugyanúgy haraphat, mint bármilyen más vadon élő állat.

Különböző életszakaszban különböző problémák

Nem mindig egyszerű annak eldöntése, hogy valóban mentésre szoruló állattal találkoztunk-e. Ahhoz, hogy ezt a kérdést helyesen meg tudjuk válaszolni, és ne hozzunk az állat érdekeivel ellentétes döntést, ismernünk kell a hazánkban előforduló denevérek életciklusát és csodálatos világát.

A hideg beköszöntével téli álmot alszanak. Ilyenkor gyakran előfordulnak panelházak hézagaiban is, padlásokon, templomtoronyokban azonban csak alkalmasszerűen. A telet nem töltik végig hibernált állapotban, enyhébb napokon felébredhetnek, sőt, ki is repülhetnek szálláshelyeikről. Sokszor ilyen kirepült és legyengült állatokat találhatunk földön, járdán, házfalon, melyek nem jutottak vissza szálláshelyeikre. Az ilyen példányoknak mindig segítségre van szükségük. Ha az állaton nincs látható sérülés, érdemes meleg szobában (jól lezárt, de lyukakkal ellátott dobozban) felmelegíteni, megitatni, és száraz, szélmentes időben naplementekor a megtalálás helyén elengedni. Elengedésük az állatot dobozzal együtt a fejünk felé emeljük, vagy kihelyezzük egy magasabb pontra, és hagyjuk, hogy szabadon elrepüljön. Ha nem repül el rövid időn belül (10-20 perc), másnap mentőközpontba kell szállítani, ahol felmérhetik az állapotát. Pincében, téli tüzelő között, padlásán vagy redőnytokban talált telelő állat nem szorul mentésre.

Amennyiben a denevérekkel való további együttélés problémás, akkor ezt jelezni kell az illetékes hatóság vagy nemzeti park-igazgatóság felé, akik segítenek a legjobb megoldás megtalálásában (pl. a szálláshely szabályozott, a denevérek biztonságát garantáló megszüntetésében).

Egy denevérkölyök mesterséges felnevelése szakembert igényel. Fotó: Nagy Ágnes

A denevérek tavasszal megébrednek, majd miután felerősödnek, szülőkolóniákban hozzák világra utódaikat, akikről önállóodásukig gondoskodnak. Ősszel nászolnak, ami 1-2 hónapig is eltarthat, majd a tél beköszöntével újra téli álmot alszanak. Vannak kolóniák, akik az egész évet egy szálláshelyen töltik, míg mások külön téli és nyári szálláshelyet választanak, és ezek között vándorolnak. A bőregerek elevenen hozzák világra utódaikat, és tejjel táplálják őket. Az anyák 1 vagy 2 hétig magukon hordozzák kölykeiket, majd később, amikor vadásznak, a kicsiket denevéroviban hagyják a szülőkolónia búvóhelyén. A kölykök ebben az időszakban potyranhatnak le anyjukról, vagy kimászhatnak a védelmet nyújtó szálláshelyről. Amennyiben ismert a kolónia rejtekhelye és megoldható a kölyök visszahelyezése, akkor a legjobb, ha azt tesszük. Ha ez nem kivitelezhető, akkor minél hamarabb szakemberhez kell vinni a kölyköt.

A mentett denevért lehetőség szerint óvatosan itassuk meg. Fotó: Bosnyák János

Fotó: Nagy Ágnes

Mit tegyünk egy aprócska kölyökkel?

A legfontosabb, hogy melegen tartsuk, amíg nem juttatjuk szakemberhez és az alábbiak szerint járunk el. Meg kell állapítani, hogy valóban kölyökről, nem esetleg kifejlett egyedről van-e szó, ami nem mindig egyszerű feladat. Ehhez támpontot nyújt, hogy kölyökdenevért csak májustól augusztusig találhatunk, illetve, hogy van-e már foga és szőrzete. Csupasz kölyök esetén mindig legyen nedvesen tartott rongy a zárható, szellőző lyukakkal ellátott dobozban. A kicsik nagyon melegigényesek, az ideális hőmérséklet számukra min. 30 °C. Ennek biztosításához használjunk zselés melegítőpárnát vagy melegvízzel feltöltött palackot. Az ellátásnál alapvető, hogy csak tejjel tápláljuk őket. Cukros víz, macskakonzerv, hús stb. nem alkalmas denevérkölyök ellátására! Erre laktózmentes (!) forrázott tej és macskáknak való tejpótló tápszer 30-70%-os keveréke használható (mindkettő könnyen beszerezhető élelmiszerboltban és állateledel üzletben). Ha fejlettebb kölyköt találunk, aki már szőrös, és fogazata látható, liszt-kukaccal etessük. Folyadék pótlására víz a legmegfelelőbb. A denevérkölyök sikeres felkészítése az önálló életre nagyon összetett feladat, visszajuttatásuk a természetbe csak fokozott körültekintéssel történhet³. Ezt a munkát mindig hagyjuk szakemberekre!

³ www.mme.hu/mit-tegyek-ha-deneverkoelykot-talaltam

Ősszel a denevérek a nyitott ablakokon keresztül gyakran berepülnek szobákba, aminek több oka is lehet. Egyrészt, mert folyamatosan térképezik életterüket, minden helyet próbálnak megismerni, bejárni. A fiatal egyedeknél ez ötvöződik a tapasztalatlansággal, hiszen ők még nem ismerik kellően környezetüket és nem tanulták meg, hogy a szobák nem szolgálnak biztonságos menedéket és táplálékot. Ilyenkor kapcsoljuk le a lámpát, nyissuk ki az ablakot és hagyjuk az állatot szabadon távozni. Ha leszáll, fogjuk meg (kesztyűvel), és helyezzük ki a párkányra, hogy elrepülhessen. **Soha ne dobjuk azonban ki az ablakon!**

A szobába repülésnek oka lehet a nászolás is. Nászidőszakban (szeptember-november) a kifejlett egyedek nászbarlangokat, üregeket, odúkat keresnek fel, de akár egy szobát is választhatnak nászhelyül. Ilyen esetben érdemes az ablakokat bezárni, hogy több állat

ne repüljön be, majd ha jó pár kör megtétele után az állat leszáll, fogjuk meg és helyezzük az ablakon kívülre. Az éj hátralévő részében, illetve a rákövetkező néhány estén tartsuk az ablakokat zárva.

Szeptembertől a tél beköszöntéig ablakok szúnyoghálóin vagy redőnyeiben egy-egy egyed ideiglenes szálláshelyet foglalhat magának. Ilyenkor várjunk pár napot, mert gyakran önmaguktól távoznak. Ha beköszönt a tél, és az állat még mindig nem hagyta el ideiglenes szálláshelyét, kérjük szakember segítségét, hogy biztonságos helyre kerüljön.

Összefoglalva, soha ne essünk kétségbe, mindig mérjük fel a helyzetet, készítsük elő a mentéshez szükséges eszközöket (kesztyű, doboz, rongy, vízhez kupak, fecskendő), majd vegyünk egy nagy levegőt, és segítsünk!

Fotó: Nagy Ágnes

A Fővárosi Állat- és Növénykert mentőtevékenysége

Évente több száz egyedet fogad az Állatkerti Vadállatmentő Központ. 2021-ben 11 faj 539 egyedét fogadtuk. A mentőhelyre nem csak egy-egy egyed érkezik, van, hogy egész kolónia szorul segísre. A mentőmunka az állatorvosi ellátásokból, sebkezelésből, legyengült egyedek felerősítéséből, átteleltetésből, ideiglenes szállás biztosításából, állomány áthelyezéséből, nevelésből és szakszerű elengedésből, a természetbe való visszatelepítésből áll. A mentőközpontok szerepe egyre nő a denevérek élőhelyének csökkenése miatt, az urbánus környezetben egyértelműen egyre több veszély leselkedik ezekre az állatokra.

